

Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского
Серия "Филология". Том 20 (59). 2007 г. №4. С.141-145.

УДК: 070.489 – 055.1

ОДИН І БЕЗ НАС, АБО ПРОБЛЕМИ ГЕЙ-ПРЕСИ

Попа О.Ю.

*Інститут журналістики Київського національного університету
ім. Тараса Шевченка, м. Київ, Україна*

Український журнал "Один з нас" розглядається в контексті гендерної теорії. У статті обговорюються теми, проблеми і (ре)презентації квіру. Аналізований період – 1997-2002 рр.

Ключові слова: гей, гендерна теорія, журнал, квір, контекст, проблема, репрезентація, тема

Актуальність. Світ великий, і людей у ньому багато. Люди різні: за кольором шкіри, мовною практикою і вірою, розумовими і фізичними здібностями, вони мають різні долі, по-різному кохаються і живуть. Проте, якщо людині постійно нагадувати, що вона не така, як усі, чи то сама людина буде спекулювати своєю неподібністю до інших, - гарантовано конфлікт, набуття фобій. Нашому суспільству дорікають гомофобією. Чому вона виникає, хто чи що її провокує – це питання для дослідників різних галузей наукового знання, зокрема й для теоретиків і практиків журналістики.

Сучасне журналістичнознавство важко звинуватити в навмисному не-дослідженні преси геїв і лесбійок – остання фактично відсутня. Це по-перше. По-друге, наукова Список літератури „звільнена” від аналізу інформації про життя і діяльність гомосексуалів, представлена в масових виданнях та часописах інших типів, бо про „це” в них майже не пишуть.

Проблеми розвитку теорії квіру, питання прав і свобод геїв і лесбійок висвітлювалися такими західними вченими, як Л. Аусладер, А. Белл, Р. Беккер, С. Дональдсон, Е. Гофман, Л. Ессіг, Т. де Лауретіс, К. Міллер, Ф. Мондімор, В. Легг, Р. Таннагіл та ін. Результати квір-досліджень пострадянського часу було відбито в працях А. Белкіна, С. Голод, А. Долникової, І. Кона, І. Купріянової, Н. Ловцової, В. Михайлина, Л. Самолова, В. Юдіна, О. Ярьскої-Смирнової та ін. Мега статті -- розгляд журналу „Один з нас” в контексті гендерної теорії.

Постановка проблеми Одразу чітко окреслю власну позицію щодо оцінки розвитку преси квіру в Україні. Я твердо переконана, що гомосексуальні видання не можуть бути універсальними, тобто розрахованими на гетеро- і гомосексуальну аудиторію одночасно. Саме тому мета статті полягає в доведенні необхідності функціонування кількох типів квір-видань (враховуючи аудиторний типоутворювальний чинник). Окреслена мета може бути досягнута шляхом розв'язання визначених нами завдань на прикладі гей-журналу „Один з нас”: по-перше, заперечити визначений засновником і редакцією тип часопису („журнал чоловічої естетики”); по-друге, проаналізувати показники статевих маркерів на рівні редакторського й авторського колективів, ілюстрацій, тем, проблем.

Отож, почнемо з цитати-образи на колеґ по перу: „Ми дійсно єдиний у нашій країні журнал геїв... Це рух уперед! Нас не рекламують, на нас не посилаються, не згадують наше ім'я. Але, мабуть, жодне із сучасних видань... не минає таких прекрасних слів, як гей, гомосексуалізм, голубий... Винятком є лише дитяча періодика. І незрозумілим залишається тільки одне: преса співчуває нам, хвилюється, намагається надати допомогу в суспільному становленні, або ж наші колеґи з інших редакцій просто задрять нам? А може, що пояснити ще легше, вони є такими самим гомосексуалами, як і ми, і лише острах перед громадською думкою заважає їм жити нормальним повноцінним життям? Якщо це так, то завжди готові допомогти колеґам-журналістам і пояснити їм усе незрозуміле в їх сприйнятті і довести, що одностатеве кохання нічим не відрізняється від кохання різностатєвого...” [5, с. 16].

Що ж, кращий захист – це напад. Проте справа, мабуть, не в агресивних випадах, а в виваженій і продуманій політиці часописів такого типу, яку редактори чітко визначають: „Час би, друзі, розрізнити гомосексуалістів і гомосексопатів... Для цього потрібна ідеологія... Про яку геївську культуру може йтися, коли відсутня навіть елементарна ідеологія, необхідна для того, аби гомосексуалізм мав своє місце під сонцем як у соціальному, так і в моральному плані” [3, с. 3].

Дивно, що при наявності в колонках редактора реального усвідомлення проблемності не лише у створенні і виданні преси квіру, але й в існуванні гомосексуального дискурсу в Україні взагалі тактика войовничого сприйняття виступів і реакцій гетеросексуальної більшості в ЗМІ та просування в гетеросексуальну масу переважно шокуючого її продукту медіа стає для „Одного з нас” звичною справою. Виходячи з образ „меншості” на „більшість” і навпаки, варіант створення журналів квіру для геїв/лесбійок/інших груп нетрадиційно орієнтованої аудиторії і журналів квіру для гетеросексуалів був би ідеальним.

Видавць „Одного з нас” (змінювався декілька разів) визначає тип видання як журнал чоловічої естетики. Виходячи з цього, ми, вірогідно, повинні мати справу або зі спеціалізованим часописом у сфері естетичній, або з журналом для чоловіків, оскільки статевий маркер у цьому словосполученні є досить-таки красномовним. З іншого боку, на обкладинці в правому нижньому кутку на червоній смужці/плямі застереження „Для дорослих”, що значно звужує й зменшує читацьку аудиторію і прямо вказує на еротичне (порнографічне?) наповнення видання.

Вичерпне розуміння естетики в контексті квір-дискурсу представив відомий театральний режисер Роман Віктюк в інтерв'ю «Еротика без духу - паскудство...» Підкреслимо, що журналіст, представляючи Романові Віктюку „Один з нас”, говорить, що це пізнавально-інформаційний та еротичний журнал. „ОН” робить ставку на чоловічу естетику, і в ньому буде достатньо чоловічої еротики – у вигляді фото, репродукцій та інших матеріалів” [7, с. 7]. Виходить, що по-„Оновськи” чоловіча естетика – це чоловіча еротика. І саме в цьому намагається переконати театрального метра журналіст. Митець дає відсіч інтерв'юєрові, озвучує глибокі думки і коментує власне розуміння естетики, чоловічого оголення „на показ”. На жаль, редакційна політика часопису і після цінних порад майстра не корегується. Дозволимо собі навести окремі цитати з інтерв'ю як приклад іншого чоловічого гомосексуального погляду на суть естетики. „ОН”: „Що ви вкладаєте в поняття „естетика”? Р.В.: „Естетику я розумію як багаж, що з материнським молоком і з повітрям, де ти народився, входить у тебе... космічне поєднання в людині різних структур – зовнішніх і внутрішніх... Це поклоніння

красі минулого й оспівування краси майбутнього: постійне єднання з красою світу взагалі і вищим розумом...” [7, с. 7-8]. Роман Віктюк навіть не думає „прив'язувати” чи-то принижувати естетику до рівня чоловічої еротики, проте журналіст не вгамовується і хоче почути підтримку редакційного розуміння естетики: „ОН”: „Чи можна поділяти естетику на чоловічу й жіночу? Чи має вона статеві відмінності?” Р.В.: „Якщо ти по-філософськи правильно розумієш, у кожній людині є чоловіче і жіноче, тому й існує ця двополовинчатість і поділяти на чоловіче і жіноче, я вважаю, глибоко неправильно... Якщо чоловік позує, то в ньому вже позує жінка... так ось, у тих чоловіків, що у вас позують, уже превалює „Ж”, а ось чоловік, у якого більше „Ч”, на це не піде. А то жіноче є любов на показ, любов на продаж...” [7, с. 8]. „ОН”: „Ваші постановки просякнуті еротикою. Це самовизначення? Кредо?” Р.В.: „...це є так, як є саме життя. У нього закладені секс, любов, у нього закладена еротика. Еротика без Духу – паскудство, тваринне начало. Якщо є прекрасне тіло й воно еротичне, але в ньому немає крил польоту, то це – шмат м'яса і мені такий еротизм не цікавий” [7, с. 10].

Ми недарма приділили стільки уваги цьому інтерв'ю. Зміст відповідей на запитання підтвердив нашу тезу про те, що у випадку з „Одним з нас” ми матимемо справу не з журналом естетики, а з чоловічим журналом, розрахованим на гомосексуальну аудиторію, точніше – з гей-журналом.

На шпальтах часопису багато уваги приділяється листам, у яких читачі розповідають про своє життя, шукають друзів і коханих, а найголовніше висловлюються з приводу того, яким має бути такий необхідний для них журнал. Враженнями про „Один з нас” діляться і відомі, і маловідомі діячі українського шоу – бізнесу, літератори, митці. Думками аудиторії цікавиться редакція, друкуючи в часописі анкети і результати анкетування. Наприклад, журналістка і письменниця Лада Лузіна підкреслює, що „журнал гомосексуальної естетики має відповідати своєму поняттю, бути яскравим, естетичним, смачним” [1, с. 7]. Один із засновників журналу Олександр Фесенко занотовував: „Нам дорікають нашими недоліками: обсяг невеликий, замало кольорових сторінок, непрофесійні публікації. Але ми пишаємося тим, що нам довіряють, що нас читають” [6, с. 3]. Автор часопису Андре Яковлев говорить про те, що треба друкувати „щось про нас для інших! Образно кажучи, потрібна фронтальна інформаційна гей-атака: гей-періодика, гей-музика, гей-Список літератури, гей-мистецтво” [8, с. 11]. Олександр Дев'яткін позитивно відгукується на вихід журналу, відстоює думку про його тематичну й проблемну універсальність: „Він має бути універсальним і відповідати різним смакам: для одних – симпатичні обличчя, для інших – досконалої форми члени, для третіх – апетитні сідниці, для четвертих – атлетичні торси, для п'ятих -- серйозна, талановита Список літератури, а інше... асорті життя” [2, с. 15]. Макс Резонер переконаний, що „журнал чоловічої естетики” має бути не таким візуально-глянцевим – проте більш шорстким, від життя, без особливого редакторського догляду, літературним” [5, с. 41]. Певна частина чоловічої аудиторії часопису виступила проти жіночого авторства, жіночої праці в редакції, агресивно поставилася до сторінки для лесбійок та публікацій про відомих жінок України, світу.

Аналіз тематики і проблематики видання також доводить, що переважна більшість матеріалів, надрукованих у „Одному з нас”, мають чітко визначеного адресата й автора (як професійного, так і непрофесійного) – представника гей-спільноти. Зважаючи на імена і прізвища, якими підписуються автори матеріалів, можна дійти висновку, що половина з них – псевдоніми.

Тематична палітра видання формується навколо двох великих і всеохоплюючих тем. Перша – це життя відомих у світі геїв (співаків, акторів, художників, письменників, політиків). На жаль, відсутні оригінальні журналістські матеріали, переважають передруки з інших видань, Інтернету. Друга – життя геїв в Україні, за кордоном (цікавими є матеріали редактора „1/10”, „Димки” Дмитра Личова). Останнє представляється на кількох рівнях: геї і суспільство, приватне життя геїв (робота, знайомства, дозвілля), інтимне життя (фізіологічні особливості одностатевого кохання).

Проблематика „Одного з нас” багатоаспектна й багатовимірною. Усі питання і проблеми, які порушуються в часописі, безпосередньо пов'язані з повсякденним життям гей-спільноти в Україні. Так, важливим є подолання гомофобічних настроїв серед гетеросексуальної української більшості, протест проти дискримінації геїв. Редакція журналу переймається проблемою формування іміджу видання іншими друкованими ЗМІ (В. Голубович „Привиди комунізму ще блукають, або Роздуми з приводу роздумів”, Ю. Волинський „Реклама „Он” по-комуністичному”, С. Науменко „Крок до майбутнього (оглядаючись)” та ін.), її непокоїть заборона поширювати часопис через кіоски „Преса” (в деяких областях країни), постійно переймається станом розвитку преси квіру в Україні („Наш мир”, „Искра”, „S-тет” та ін.). Обговорюються перспективи створення і розвитку громадських організацій геїв і лесбійок, питання співпраці українських та міжнародних організацій, у вужчому плані – проблема відкритих зустрічей і спілкування геїв у регіонах (Запоріжжя, Київ, Львів, Луганськ). Боротьбу зі СНІДом можна назвати однією з найважливіших проблем, порушуваних журнальними матеріалами. Відповідно до цього йдеться і про безпеку статевих стосунків між гомосексуалами. На шпальтах часопису як читачі, так і журналісти говорять про самотність геїв, через що дуже часто опиняються в проблемних ситуаціях, стають жертвами обману й шантажу. Цілковито зрозуміло, що озвучуються і питання, пов'язані з узаконенням одностатевих шлюбів, можливістю усиновлення дітей гей- та лесбі-подружжям та ін. Порушені в „Одному з нас” проблеми є дуже серйозними, проте говорити про них треба адекватно, зважаючи на історію та реалії українського життя. Апелювати до досвіду Голандії та інших країн Європи й світу, у яких власне гомосексуалізм не був чи не є проблемою, ніхто не забороняє, але варто пам'ятати, що до цього вони йшли не одне десятиліття.

Зважаючи на проаналізований зміст журналу за шість років, цілком аргументовано робимо *висновок*, що часопис розрахований у першу чергу на гомосексуальну аудиторію. Як у представника гетеросексуалів, моя психологія читання і призма сприйняття матеріалів „Одного з нас” відмінна від цільового реципієнта, але спробую бути об'єктивною в зауваженнях. Що ж не сподобалося в журналі і чого йому бракує. По-перше, серйозних матеріалів істориків, культурологів, психологів, педагогів, лікарів, сексологів, юристів (наукових, науково-популярних статей), у яких би розкривалася специфіка гомосексуальності. Відповідно, не була б зайвою і робота галузевих консультантів у редакції. На мій погляд, у цьому зацікавлена в першу чергу гомосексуальна читацька аудиторія. По-друге, велика кількість чоловічого „ню”. До речі не всі ілюстрації є по-містецьки цінними, зустрічається й провокативна еротика та порнографія. По-третє, захоплення друком часто аматорської поезії і прози, яка є сюжетно повторюваною, композиційно слабкою і подеколи непрофесійно еротизованою. Зауважимо, що друк відвертих ілюстрацій і текстових матеріалів вимагає визначення його типу як журналу еротичного. По-четверте, критика змістового й ілюстративного наповнення нетривалої у виході жіночої сторінки „Лесбі-ревю”. По-п'яте, наявність

матеріалів, які своїм змістом порушують моральні устої нашого суспільства, ображають релігійні почуття людей, зачіпають інтереси дітей і підлітків та ін.

Висновок. Отже, зважаючи на вищезазначене, сконстатуємо, що преса квіру в Україні існує і повільними темпами розвивається. Гей-журнал „Один з нас” „старожил”. По-своєму він захищає і відстоює право своєї секс-меншини на існування і на прийняття більшістю. Незважаючи на це, існує проблема якісної комунікації журналу не тільки на рівні обмеженої аудиторної групи, але й на рівні мас. На наш погляд, результату можна досягти лише за умови існування кількох типів журналів: для геїв про геїв, еротичних видань для геїв і про геїв для натуралів.

Список літератури

1. "В душе я – гомосексуалист" (Інтерв'ю з журналісткою Ладодою Лузіною) // Один з нас. – 1998. – № 1(8). – С. 6-8.
2. Девяткин А. Взлётъ и падения // Один з нас. – 1999. – № 2 – С. 14-15.
3. Нефедович Л. Колонка редактора // Один з нас. – 1998. – № 2. – С. 3.
4. Резонер М. Оглядываясь в будущее // Один з нас. – 2001. – № 7/8. – С. 41.
5. Тайгер Жорж. Шаг влево, шаг вправо, но ни шагу без гомосексуализма // Один з нас. – 1998. – № 5/6 – С.16
6. Фесенко О. Колонка редактора // Один з нас. – 1998. – № 3. – С. 3.
7. "Эротика без духа – пошлость..." (Інтерв'ю с Романом Виктюком) // Один з нас. – 1997. – № 2 – С. 7-10.
8. Яковлев А. Педераст – это звучит гордо // Один з нас. – 1998. – № 5/6. – С. 11.

Podá E.Ю. ОДИН И БЕЗ НАС, ИЛИ ПРОБЛЕМЫ ГЕЙ-ПРЕССЫ

Украинский журнал "Один з нас" рассматривается в контексте гендерной теории. В статье обсуждаются темы, проблемы и (ре)презентации квира. Анализированный период – 1997-2002 гг.

Ключевые слова: гей, гендерная теория, журнал, квир, контекст, проблема, (ре)презентация, тема

Podá O.U. ALONE AND WITHOUT US, OR PROBLEMS OF THE GAYS' PRESS

The Ukrainian magazine of gays "Один з нас" ("Odyn z nas") is viewed in the context of the gender theory. The theme, problems and (re)presentations of queer are discussed in this article. The period of analyze is 1997-2002 years

Key words: context, gay, queer, magazine, gender theory, theme, problem, (re)presentation

Поступила до редакції 24.03.2007 р.